

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(м. Харків, 27 травня 2016 року)

Випуск 7

Харків
«Право»
2016

УДК 342.951(477):351.746.1

ББК 67.9(4УКР)301.162

П68

Редакційна колегія:
С. О. Гриненко (голов. ред.),
І. М. Зеленська, О. Ю. Костін,
Д. І. Тарасенко, М. М. Юрлов

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори
опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст.*

П68 **Правове** забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 року) / редкол.: С. О. Гриненко (голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2016. – Вип. 7. – 382 с.

ISBN 978-966-937-026-6

Збірник містить тези доповідей і виступів науковців, практичних працівників та курсантів, присвячених проблемам реформування правоохоронної системи, соціального захисту працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, учасників АТО та осіб, звільнених з військової служби; проходження військової служби, забезпечення законності та відповідальності військовослужбовців; договірної роботи в Службі безпеки України; представництва інтересів СБ України та інших правоохоронних органів у судах; проблемним питанням правозастосовної діяльності, які виникають у практиці оперативних підрозділів та органів досудового розслідування; забезпечення інформаційної безпеки та боротьби з тероризмом й іншим питанням правового забезпечення оперативно-службової діяльності.

Для співробітників правоохоронних органів, науковців, викладачів, курсантів і студентів вищих юридичних навчальних закладів.

УДК 342.951(477):351.746.1

ББК 67.9(4УКР)301.162

Адреса Інституту: м. Харків, вул. Мироносицька, 71,

телефон/факс (057) 700-34-55

E-mail: lpuk.kharkov@gmail.com

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016

© Інститут підготовки юридичних кадрів для
Служби безпеки України, 2016

© Оформлення. Видавництво «Право», 2016

ISBN 978-966-937-026-6

України). У випадку, коли матеріали оперативно-розшукової діяльності були використані як приводи та підстави для початку досудового розслідування, доручення на проведення НСРД, як правило, надається оперативному підрозділу, який виявив злочин, але враховуються його повноваження. Уповноважений оперативний підрозділ для виконання доручення слідчого, прокурора з урахуванням необхідності забезпечення умов для проведення НСРД залучає на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи [3].

Матеріали, отримані за результатами проведення НСРД, зазвичай, використовуються як докази у кримінальному провадженні.

Використані джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №9–10, 11–12, 13. – Ст. 88.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.
3. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена наказом Генерального прокурора України, Міністерством внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерством юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687–5.

Марочкін Олексій Іванович

асистент кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРО ДОСТУП ДО ТАЄМНИЦІ СЛІДСТВА

Однією із загальних засад кримінального провадження є невтручання у приватне життя осіб, залучених до нього (п. 8 ч. 1 ст. 7 КПК). Це, зокрема, гарантується заборонаю використання інформації про приватне

життя особи, отриманої в порядку, передбаченому КПК, інакше, як для виконання завдань кримінального провадження. Така інформація, отримана під час досудового розслідування, складає його таємницю, під якою у теорії кримінального процесу прийнято розуміти охоронювану кримінальним процесуальним та кримінальним законом інформацію (відомості), спрямовану на забезпечення інтересів слідства у кримінальному провадженні. Конфіденційність такої інформації, виходячи із положень ст. 222 КПК, визначається слідчим або прокурором та захищається з метою попередження завдання шкоди інтересам досудового слідства у цілому, а також інтересам особистості, суспільства та держави.

Інформація, яка акумулюється під час досудового розслідування, становить суспільний інтерес. Тож, громадськість через її висвітлення у засобах масової інформації (далі – ЗМІ) має право на певний доступ до такої інформації. Втім, з іншого боку така публічна інформація є конфіденційною (з обмеженим доступом) і складає службову таємницю (ст. 6 Закону «Про доступ до публічної інформації»). Тому актуальним залишається питання пошуку необхідного балансу між інтересами досудового розслідування та особами, залученими нього, і правом громадськості знати інформацію, яка збирається під час кримінального провадження.

Аналіз норм міжнародного права (наприклад, п. 29, 30 Рекомендації Ради Європи (далі – РЄ) № R (2000) 19 про роль прокуратури у системі кримінального правосуддя) свідчить про певні обмеження щодо обігу інформації на досудовому слідстві. Йдеться, перш за все, про таємницю досудового слідства, тобто інформацію, віднесену законом до таємної. Разом із цим, право громадськості контролювати систему кримінального судочинства («право знати»), вимагає її відкритості у межах, визначених законом. У рекомендації РЄ № R (2003) 13 щодо надання інформації через ЗМІ стосовно кримінального судочинства підкреслюється важливість ЗМІ в інформуванні громадськості, як засобу забезпечення громадського нагляду за функціонуванням системи кримінального судочинства. В той же час як шкідливе досудове оприлюднення мають розцінюватися випадки, коли обвинувачений може продемонструвати, що надання такої інформації з високою вірогідністю призведе чи вже призвело до порушення права на справедливий суд (принцип 11). Тож, йдеться про неприпустимість зловживання свободою інформації щодо осіб, які залучаються до кримінального судочинства. Зокрема, Бордоська декларація «Судді та прокурори у демократичному суспільстві» (2009 рік), наголошуючи на важливості забезпечення суспільства необхідними відомостями про діяльність правоохоронної системи, акцентує увагу на оприлюдненні такої інформації

ції з урахуванням принципу презумпції невинуватості обвинуваченого, права на справедливий суд та права на повагу до особистого та сімейного життя усіх осіб, які беруть участь у процесі.

У випадках, коли слідчий, прокурор з власної ініціативи надають інформацію ЗМІ у контексті кримінальних судових процесів, відповідно до Рекомендації РЄ № R (2003) 13, така інформація має бути надана на дискримінаційних засадах, тобто з урахуванням передбачених законом обмежень. Наголошується, що навіть у контексті кримінальних судових процесів, що становлять суспільний інтерес або привернули увагу громадськості, правоохоронці мають інформувати ЗМІ про суттєві власні дії, доки це не перешкоджає таємниці слідства або затримує чи заважає завершенню судового процесу (принцип 6). Показовим у цьому сенсі є рішення Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) по справі «Хужин та інші проти Росії» (від 23.11.2008 року), у якому Суд зазначив, що за декілька днів до призначення дати відкриття судового процесу у справі заявників, один із державних телеканалів транслював ток-шоу. У ньому взяли участь слідчий, що займався справою, міський прокурор та начальник управління з особливо важливих злочинів обласної прокуратури. Усі посадові особи кваліфікували дії, інкриміновані заявникам як злочин, і представляли як встановлений факт їх причетність до кримінальних правопорушень. А наприкінці ток-шоу прокурор сказав, що у суду першої інстанції просто не має іншого вибору, ніж призначити належний строк покарання, тим самим визначивши єдиний наслідок судового процесу. ЄСПЛ розцінив такі твердження як спробу схилити загал до думки, що заявники винуваті ще до того, як їхню вину було доведено, чим порушено презумпцію невинуватості заявників.

Про необхідність дотримання ЗМІ принципу презумпції невинуватості йдеться й у інших рішеннях ЄСПЛ. Так, у справі «Компанія «Віртшафтс – Тренд» Цайтштріфен – Ферглаг ГмбХ проти Австрії» (рішення від 14.11.2002 року) зазначено, що суди співвіднесли суспільний інтерес із приватним інтересом громадянина К. та визнали, що опублікування його імені негативно вплинуло на його приватне та громадське життя і, таким чином, порушило його законні інтереси. З урахуванням того, що слідство по кримінальній справі відносно громадянина К. знаходилося на початковій стадії, необхідно було б потурбуватися про дотримання принципу презумпції невинуватості й запобігти «суду друку». У рішенні «Ньюс Ферлагз ГмбХ і КоКГ проти Австрії» (від 11.01.2000 року) ЄСПЛ наголосив, що, вирішуючи питання про можливість опублікування газетою фотографії підозрюваного в контексті незавершеної кримінальної справи

проти нього, необхідно було встановити баланс прав цієї особи, наприклад, права на повагу особистого життя та права видавця на свободу вираження. Суд також зазначив, що до функції ЗМІ, яка полягає у розповсюдженні тієї чи іншої інформації, додається право суспільства її отримувати. Втім, межі допустимих коментарів про поточний судовий розгляд, не можуть охопити заяви, які могли б зменшити шанси особи скористатися правом на справедливий судовий розгляд або підірвати довіру суспільства до цієї ролі, яку здійснюють суди при відправленні правосуддя.

Таким чином, аналізуючи практику ЄСПЛ, можна зазначити, що у будь-якому разі слідчий, прокурор не можуть розголошувати: 1) будь-яку інформацію, яка може вплинути на справедливість правосуддя; 2) конфіденційну інформацію, отриману від третіх осіб, зокрема, якщо йдеться про презумпцію невинуватості, крім випадків, коли тільки її розголошення не буде вимагатися інтересами правосуддя або здійснюватися у відповідності із законом.

Мейдич Ігор Миколайович

здобувач Національної академії Служби безпеки України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 330 КК УКРАЇНИ

Службову інформацію як новий вид інформації з обмеженим доступом запроваджено у 2011 р. Законом України «Про доступ до публічної інформації» [1]. В законодавстві вона, по суті, замінила «конфіденційну інформацію, що є власністю держави», залишивши незмінним ступінь обмеження доступу та відповідний гриф – «Для службового користування».

На відміну від конфіденційної та таємної інформації, визначення службової інформації у Законі України «Про доступ до публічної інформації» (як і в інших законах) не наводиться, проте у ст. 9 згаданого Закону зазначається, що «...до службової може належати така інформація: ... 2) зібрана у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці».

Як бачимо, в законодавчому формулюванні визначається не обов'язкове, а альтернативне віднесення зазначеної інформації до служ-